

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

งานด้านการพยาบาลเป็นการปฏิบัติโดยตรงต่อมนุษย์ ที่มีชีวิตจิตใจมีอารมณ์ มีความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา พยาบาลจำเป็นจะต้องรู้และเข้าใจต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชนได้อย่างเหมาะสม พยาบาลจำเป็นต้องมีทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ และใช้ทักษะนี้เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพผู้ป่วย โดยการตัดสินใจระดับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย และไม่เกี่ยวข้องกับระบบงานหรือบุคลากรอื่น แต่สำหรับผู้นำ หรือผู้บริหารทางการพยาบาลจะต้องมีทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพผู้ป่วย และปัญหาทางการบริหารด้านระบบงาน และบุคลากรพยาบาลเพิ่มขึ้นซึ่งต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและมีการแข่งขันสูงดังนั้นผู้นำหรือผู้บริหารทางการพยาบาลต้องมีทักษะมีความเข้าใจในแนวคิด และหลักการแก้ปัญหา และการตัดสินใจในระบบงาน และระบบคนรวมทั้งระบบบริการพยาบาลเป็นอย่างดี เพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ใจแสง โพธิโกสม, 2543, หน้า 145) นอกจากพยาบาลต้องปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้รับบริการ รับผิดชอบดูแลผู้ป่วย ตลอด 24 ชั่วโมงและพยาบาลยังต้องทำงานติดต่อกับประสานงานกับผู้ร่วมงานในทีมงานทางการพยาบาลทีมสุขภาพติดต่อกับญาติของผู้ป่วยและกับประชาชนทั่วไปในชุมชนทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความคาดหวังในตัวพยาบาล ว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถติดต่อประสานงานร่วมมือกับผู้ร่วมงาน ทั้งที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันและวิชาชีพอื่น ๆ ได้

พยาบาลวิชาชีพมีบทบาทสำคัญประการหนึ่ง โดยเฉพาะการเป็นผู้บริหารระดับต้นของสายงานการพยาบาลถือเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยและมีหน้าที่เป็นหัวหน้าเวร ซึ่งต้องทำหน้าที่หลายบทบาท นอกจากจะเป็นผู้ให้บริการผู้ป่วยโดยตรงในด้านการปฏิบัติการพยาบาลแล้ว ยังมีบทบาทด้านบริหารงานที่สำคัญต้องรับผิดชอบอีกมากมายได้แก่การอำนวยความสะดวกดูแลผู้ป่วย เป็นผู้เฝ้าเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ประสานงาน และเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้นขณะปฏิบัติงาน นอกจากนี้ วิเชียร ทวีลาภ (2534, หน้า 54) กล่าวว่า การให้บริการพยาบาล และการบริหารการพยาบาลเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ไม่สามารถแยกจากกันได้ ซึ่งหัวหน้าเวรจะต้อง

ปฏิบัติงานทั้งการบริการ และบริหารร่วมกันไป ในขณะที่ปฏิบัติงานเป็นหัวหน้าเวร การพยาบาล เป็นศาสตร์ที่ต้องใช้การแก้ปัญหา และการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นพื้นฐาน พยาบาลจึงต้องเข้าใจใน กระบวนการแก้ปัญหา และนำความรู้ในกระบวนการแก้ปัญหามาใช้ในทุกขั้นตอนของการพยาบาล โดยปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ (ฟาริดา อิบราฮิม, 2525 อ้างถึงใน ทำนอง สีนอยู่, 2538, หน้า 2) การเผชิญกับปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการแก้ไข การประเมินปัญหาด้วยการเก็บรวบรวม ข้อมูล การกำหนดปัญหา การวางแผนปัญหา การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผล การแก้ปัญหา

ถึงแม้ว่ากระบวนการแก้ปัญหาได้นำมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการพยาบาลเป็นเวลา ช้านาน ทั้งยังได้ปรับปรุงรูปแบบกระบวนการพยาบาลก็ตามยังพบว่าการใช้กระบวนการแก้ปัญหา นั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (นิษฐา สีนะขุนางกูร, 2536, หน้า 67) เนื่องจากมีปัญหาและ อุปสรรคหลายอย่าง โดยทั่วไปกระบวนการแก้ปัญหามี 4 ขั้นตอนคือ การระบุปัญหาและหาสาเหตุ การวางแผนแก้ปัญหา การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และการประเมินผลการปฏิบัติพบว่า ในการ ระบุปัญหาและการหาสาเหตุ นั้น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ยากและสำคัญที่สุดพยาบาลวิชาชีพส่วนมากยัง ระบุปัญหาไม่ตรงประเด็น ปัญหาที่ได้บางครั้งไม่ใช่ปัญหาหรือความต้องการของผู้ป่วยแต่เป็น ปัญหาของพยาบาลเอง และบุคลากรทางการพยาบาลยังใช้กระบวนการแก้ปัญหาไม่ครบถ้วน ทุกขั้นตอน ทำให้ขาดความต่อเนื่อง ปัญหาแต่ละปัญหามีวิธีการแก้ไขหลายแบบหลายทาง แต่ การแก้ปัญหาแบบลองผิดลองถูกกับชีวิตมนุษย์นั้นผิดจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ แก้ปัญหา ที่มีประสิทธิภาพต้องมีการวางแผนอย่างรัดกุมก่อนลงมือปฏิบัติการพยาบาล พร้อมกับบันทึก การประเมินผลให้ชัดเจนหลังปฏิบัติการพยาบาล เพราะการบันทึกที่ดีเกี่ยวกับการวางแผนการ พยาบาล กำหนดข้อปฏิบัติที่ครอบคลุมและการประเมินผลที่มีหลักเกณฑ์แน่นอนช่วยให้พยาบาล วิชาชีพมองเห็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาคงทำให้ ครอบคลุมขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และสาเหตุอีกประการก็คือพยาบาลขาดความสามารถในการ ประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ กระบวนการแก้ปัญหาสู่การปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างแท้จริง (วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล, 2536, หน้า 3)

การปฏิบัติการพยาบาล คือการช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาด้านสุขภาพให้ผู้รับบริการซึ่ง แต่ละคนมีปัญหาก็ไม่เหมือนกัน และสำคัญที่สุดก็คือปัญหาหนึ่ง ๆ ไม่ได้เป็นปัญหาของทุก ๆ คน บางคนไม่เคยมีปัญหาทั้ง ๆ ที่หลายคนมองเห็นว่าเป็นปัญหา ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากความเคยชินต่อ ปัญหานั้นทำให้ไม่รู้สึกละอายใจจะนั่นสิ่งที่เป็นปัญหาคงควรที่จะได้นำแก้ไขปรับปรุงจึงถูกมอง ข้ามไป นอกจากนี้พยาบาลส่วนมาก ยังขาดทักษะเกี่ยวกับการมองปัญหาคงได้รับการฝึกฝน

เพิ่มเติม การที่จะพัฒนาความสามารถในการนำหลักแก้ปัญหาไปใช้ในการปฏิบัติพยาบาล วิเคราะห์ปัญหาของผู้ป่วยและวางแผนให้การพยาบาลตามปัญหาที่วิเคราะห์ได้ จึงจะเรียกว่า การปฏิบัติการพยาบาลเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นวิชาชีพได้อย่างเต็มความภาคภูมิ เพราะทักษะการวิเคราะห์ในกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักวิทยาศาสตร์ จะช่วยให้พยาบาลสามารถทำหน้าที่ ตัดสินใจเลือกการปฏิบัติหรือสั่งการให้สมาชิกในทีมปฏิบัติได้อย่างมีเหตุผล (วิเชียร ทวีลาภ, 2534, หน้า 62) จากการศึกษาของนิษฐา ถิ่นะขุนางกูร (2536, หน้า 66-67) พบว่าพยาบาลส่วนใหญ่มีการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลางและปัญหาที่พบเกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์กระบวนการพยาบาลสู่การปฏิบัติการพยาบาลอยู่ในระดับต่ำ พยาบาลไม่ใช้กระบวนการพยาบาลให้ครบทุกขั้นตอน ดังนั้นการใช้กระบวนการแก้ปัญหาที่เหมือนกันต้องปฏิบัติให้ครบทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้การพยาบาลมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เนื่องจากกระบวนการแก้ปัญหาที่มีลักษณะเป็น พลวัตร (Dynamic) แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง (ศิริพร จัมภลิจิต, 2533 อ้างถึงใน วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล, 2536, หน้า 4) นั่นคือ การประเมินการปฏิบัติการพยาบาลจะให้ข้อมูลเพิ่มเติมทุกขั้นตอนทำให้มีการรวบรวมวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล กำหนดปัญหา และระบุสาเหตุของปัญหา มีการวางแผนการพยาบาลเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลได้จริง โดยมีการประเมินผลทุกขั้นตอนเพื่อการปรับปรุงใหม่ ต้องปรับปรุงแผนและปฏิบัติการพยาบาลเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารทางการพยาบาลทุกระดับมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าและการพัฒนาขององค์การสุขภาพ ประสิทธิภาพของการบริการพยาบาลจะเกิดขึ้นได้มากหรือน้อยเพียงใดมีผลจากความสามารถของผู้บริหารทางการพยาบาลผู้บริหารทางการพยาบาล ต้องมีสมรรถนะหลายประการอันประกอบด้วยสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ สมรรถนะด้านเทคนิคและการปฏิบัติการพยาบาล สมรรถนะด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ รวมทั้งสมรรถนะด้านอื่น ๆ อีกมาก พยาบาลวิชาชีพ คือผู้ที่จะเลื่อนขั้นสู่ตำแหน่งผู้บริหารทางการพยาบาล ในโอกาสต่อไป โดยทั่วไปการเลื่อนขั้นสู่ตำแหน่งกระทำโดยพิจารณาความมีอาวุโสหรือมีประสบการณ์มานาน ประกอบกับความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงการพัฒนาบุคลากรด้านความรู้และความสามารถมากนักการเตรียมผู้นำ หรือผู้บริหารทางการพยาบาลจึงควรเตรียมให้มีความชำนาญในทักษะทางการบริหารด้านต่าง ๆ เป็นคนกล้าเผชิญกับปัญหา มีความว่องไว กระฉับกระเฉงอยู่เสมอ จากผลการศึกษาของ วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล (2536, หน้า 126) พบว่า การได้รับการอบรมด้านการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการบริหารการพยาบาล และพยาบาลหัวหน้าเวรที่เคยได้รับการอบรมด้านการบริหารมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรม ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพจึงควรได้รับ

การเตรียมฝึกทักษะทางการบริหาร ทั้งด้านการวางแผนการจัดองค์การ การอำนวยการและการควบคุมงาน รวมทั้งการเตรียมความสามารถหลักซึ่งจะเป็นแกนกลางของความสามารถในการบริหารจัดการทุกประเภท คือ ความสามารถในการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา ซึ่งสมรรถนะที่สำคัญนั้นสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้โดยการฝึกอบรม (WHO, 1988 อ้างถึงใน พนิกา คามาพงศ์, 2538, หน้า 14)

จากข้อมูลของสภาการพยาบาลยังพบว่า การตัดสินใจในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยที่ไม่เหมาะสมตามบทบาททางวิชาชีพก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพการพยาบาล และส่วนใหญ่พยาบาลมีความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาทางการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในขั้นการวิเคราะห์ทางเลือกมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำ อันอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านเวลาและต้องตัดสินใจอย่างรีบด่วน และพยาบาลบางคนไม่กล้าตัดสินใจเนื่องจากกลัวตัดสินใจผิดพลาด และใช้แบบการคิดแบบไม่มีหลักการในการแก้ปัญหา อันเป็นผลที่อาจเกิดจากการเรียนการสอนที่ให้พยาบาลมีความสามารถในการปฏิบัติมากกว่า การเตรียมพยาบาล ให้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งอาจส่งผลให้พยาบาลไม่รู้จักรวิธีวิเคราะห์ปัญหาในการปฏิบัติการพยาบาล (เพ็ญศรี รักสละ, 2539, หน้า 124-128) พยาบาลที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่มีปัญหาย่างยากซับซ้อนส่วนใหญ่มีการรับรู้ ว่า ยังมีความสามารถในการตัดสินใจในการแก้ปัญหา ทางคลินิกที่มีปัญหาย่างยากได้ไม่ดี ทั้งนี้เป็นผลมาจากขาดความรู้ มีประสบการณ์น้อย ไม่มีเวลาในการตัดสินใจ ทำให้เกิดความเครียด ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ และทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน (Bucknall, 1997, p. 229)

โรงพยาบาลคลองหาด จังหวัดสระแก้ว เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง ที่เปิดบริการให้ประชาชนในพื้นที่เข้ารับบริการตลอด 24 ชั่วโมง ประกอบไปด้วยฝ่ายต่าง ๆ หลายฝ่าย สำหรับกลุ่มงานการพยาบาลเป็นหน่วยงานที่ประกอบไปด้วยหลายงานย่อยซึ่งได้แก่งานผู้ป่วยนอก งานอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน และงานผู้ป่วยใน สำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกอุบัติเหตุ ฉุกเฉิน และผู้ป่วยในจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ ในการปฏิบัติการพยาบาล โดยเฉพาะในกรณีผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะวิกฤติและฉุกเฉิน ซึ่งจากที่ผ่านมามีพบว่าการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในการปฏิบัติการพยาบาลยังมีข้อผิดพลาด โดยเฉพาะการระบุปัญหาและการเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาทางการพยาบาล ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้ป่วยผู้เกี่ยวข้องจนอาจถึงขั้นศึกษาการฝึกใช้รูปแบบความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพมีทักษะในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจในการปฏิบัติการพยาบาล และเพื่อให้ผู้บริหารงานทางการพยาบาลใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการพยาบาลรวมทั้งใช้เป็น

แนวทางในการแก้ปัญหาและตัดสินใจในการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่ง ผู้วิจัย เชื่อว่าเมื่อพยาบาลวิชาชีพมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ดีแล้ว จะทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกแก้ปัญหาไปใช้ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะทำให้สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในทุก ๆ ด้านดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลคลองหาด จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง
4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง
5. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมหลังการทดลอง
6. เพื่อศึกษาระดับเจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลคลองหาด จังหวัดสระแก้ว
7. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง
8. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง
9. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง
10. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง

ปัญหาการวิจัย

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาล คลองหาด จังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับใด

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

3. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

4. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

5. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

6. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลคลองหาด จังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับใด

7. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

8. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

9. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

10. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

พยาบาลวิชาชีพเป็นบุคลากรทางการพยาบาล ที่มีจำนวนมากที่สุดในองค์กรสุขภาพซึ่งจะเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารทางการพยาบาลต่อไป ในการปฏิบัติการพยาบาล พยาบาลวิชาชีพจะต้องใช้ทักษะในด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติการ ซึ่งทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งคือการแก้ปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งขอบเขตและบทบาทของพยาบาลวิชาชีพนั้นกว้างมาก นอกจากนี้ยังมีหน้าที่รับผิดชอบทั้งด้านการพยาบาล ด้านบุคลากร อุปกรณ์ และการบริหารงานทั่วไป อีกมากมาย

สกินเนอร์ (Skinner, 1976 อ้างถึงใน ทำนอง สีนอยู่, 2538, หน้า 5) กล่าวถึงการพัฒนาพฤติกรรมด้านสติปัญญาความรู้ว่า การพัฒนาควรตั้งต้นพัฒนาจากการรู้น้อยไปสู่การรู้มากขึ้นตามลำดับขึ้นไปจนถึงขั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ซึ่งหมายถึงการรู้ในขั้นการสังเคราะห์ และประเมินค่าซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาด้านสติปัญญาความรู้ เป็นการสอนให้ผู้เรียนคิดตามหลักวิทยาศาสตร์ มีจุดเริ่มต้นจากการเห็นปัญหา เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำไปสู่

การวิเคราะห์ปัญหาและการตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาซึ่งเป็นการพัฒนาไปตามลำดับขั้นคือ เมื่อเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ให้ผู้เรียนจดจำนำความรู้ไปใช้ ให้ผู้เรียนได้พบปัญหา ผักหักคืด วิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาคำตอบในการแก้ปัญหาแล้วทำการทดสอบคำตอบเหล่านั้นด้วยตนเอง

บริชมาน และเวอร์เฮเวน (Brichman & Verheven, 1990 อ้างถึงใน ทำนอง สีนอยู่, 2538, หน้า 6) กล่าวว่า การระดมความคิดในกระบวนการแก้ปัญหาจะช่วยให้สามารถรวบรวมข้อมูล ปัญหาได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการวางแผนหาแนวทางแก้ ปัญหา และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การร่วมแก้ปัญหาการบริหารการพยาบาลใน องค์การ มักจัดกระทำอยู่เสมอ ๆ ด้วยความคาดหวังว่าประสิทธิภาพของกลุ่มจะช่วยให้เกิดผลดีต่อ การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาและร่วมแก้ปัญหาโดยกลุ่ม นอกจากจะช่วยให้ได้ข้อมูลปัญหาที่มี ศักยภาพสูงกว่าแล้ว ยังทำให้เกิดการกระตุ้น และผลักดันโดยสมาชิกของกลุ่ม เพื่อให้การแก้ ปัญหา นั้นเสร็จสิ้นสมบูรณ์ และพัฒนาให้ได้แนวทางแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์อย่างแท้จริง

ในวิชาชีพการพยาบาลทักษะด้านการแก้ปัญหานับว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นและสำคัญ มากที่จะนำมาซึ่งองค์ความรู้เพื่อสร้างแนวคิด และทฤษฎีทางการพยาบาลรวมไปถึงทักษะการ ปฏิบัติการวิชาชีพซึ่งทักษะดังกล่าวซึ่งต้องใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการตัดสินใจเลือกวิธีที่ เหมาะสมที่สุดในการบริหารงาน

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาล ของพยาบาลวิชาชีพกลุ่ม ควบคุมก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่ม ทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
4. ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่ม ทดลองหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
5. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของ พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลองก่อนการทดลองไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม
6. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของ พยาบาลวิชาชีพกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน
7. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของ พยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

8. เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกลุ่มทดลอง หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (True Experimental Research) ที่มีประชากรเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน และแผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลคลองหาด และโรงพยาบาลตาพระยา จังหวัดสระแก้ว จำนวน 71 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน คือพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลคลองหาด และกลุ่มควบคุม 30 คน คือพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลตาพระยา

2. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ รูปแบบการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ และรูปแบบการปฏิบัติงานตามปกติของพยาบาลวิชาชีพ

3. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาล และเจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ หมายถึง ขั้นตอนการฝึกแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลตามกระบวนการแก้ปัญหาที่จัดทำขึ้นตามหลักทฤษฎี แนวคิด และหลักการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1. สร้างเจตคติต่อกระบวนการแก้ปัญหา 2. สร้างเจตคติต่อการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลและฝึกทักษะวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา 3. ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา

การระบุปัญหาและสาเหตุ หมายถึง การบ่งชี้ว่าปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นคืออะไร และพิจารณาว่าปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือปัญหาที่ควรแก้ไขมีสาเหตุจากอะไร

การวางแผนแก้ปัญหา หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาโดยหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา จัดทำสาเหตุให้อยู่ในขอบเขตของผู้แก้ปัญหา และหาเป้าหมายในการแก้ปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ วิธีและเลือกวิธีแก้ไขปัญหาคือดีที่สุด

การปฏิบัติตามแผน หมายถึง การตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดแล้วดำเนินการปฏิบัติตามความต้องการและปัญหาที่ต้องเผชิญตามวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหา

การประเมินผล หมายถึง การติดตามตรวจสอบการดำเนินงานว่าได้ดำเนินการแก้ไข ปัญหาบรรลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และให้แน่ใจว่าไม่มีปัญหาอื่นใดเกิดขึ้นอีก

ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ หมายถึง อุปสรรคและ ข้อขัดข้องของพยาบาลวิชาชีพที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติการพยาบาลให้แก่ผู้ป่วย ซึ่งทำให้การ ปฏิบัติการพยาบาลไม่บรรลุวัตถุประสงค์และอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ส่งผลกระทบต่อการบริการสุขภาพ

ความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง การแสดงออกของ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติตามกระบวนการแก้ปัญหา การใช้ข้อมูลประกอบการระบุปัญหา สาเหตุ วางแผนแก้ปัญหา การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลตามปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งครอบคลุมปัญหา 4 ด้าน คือ การพยาบาลทางอายุรกรรม การพยาบาลเด็ก การพยาบาลทาง สูตินรีเวช และการพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉินทางด้านศัลยกรรม

พยาบาลวิชาชีพ หมายถึง ผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต หรือ เทียบเท่า และหลักสูตร ประกาศนียบัตรพยาบาลวิชาชีพและผลคูณุภรณ์ชั้นสูง ซึ่งปฏิบัติงานใน แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน และแผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลมีหน้าที่รับผิดชอบทางด้านบริหารงาน และ ปฏิบัติการพยาบาล และมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 1 ปี

รูปแบบการปฏิบัติงานตามปกติของพยาบาลวิชาชีพ หมายถึง เป็นแบบแผนการปฏิบัติ งานของพยาบาลวิชาชีพตามปกติที่ไม่ได้รับการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติ การพยาบาล

เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา หมายถึง ความรู้สึกสภาพความพร้อมทางความคิดและจิตใจของพยาบาลวิชาชีพในการให้ความสนใจ ให้ คุณค่าต่อสิ่งเร้า ตอบสนองออกมาเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพึงพอใจ ไม่พึงพอใจ หรือ เป็นกลางต่อแบบวัด เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาล ของพยาบาลวิชาชีพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารการพยาบาลใช้ประกอบการปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาด้านการ ปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ
2. เป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาล วิชาชีพ

3. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการศึกษาค้นคว้าการวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาด้านบริหารงานและด้านอื่น ๆ ต่อไป
4. เป็นแนวทางในการฝึกอบรมทักษะการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลสำหรับพยาบาลวิชาชีพ เพื่อพัฒนาให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการพยาบาล
5. เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลในการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาลของผู้บริหารทางการพยาบาลด้านการปฏิบัติการพยาบาล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดในเรื่องกระบวนการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดของผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ประกอบด้วยสวานส์เบิร์ก และสวานส์เบิร์ก (Swansburg & Swansburg, 1996) รศนา อัมชะกิจ (2536) วีรพล สุวรรณนันท์ (2534) โดยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ การระบุปัญหาและสาเหตุ การวางแผนแก้ปัญหา การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการพยาบาลซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

รูปแบบการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา
ด้านการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ
ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. สร้างเจตคติต่อกระบวนการแก้ปัญหาและฝึกทักษะ
วิเคราะห์ปัญหา
2. สร้างเจตคติต่อการแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการ
พยาบาลและฝึกทักษะวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
3. ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการตัดสินใจเลือก
วิธีแก้ปัญหา

ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการ
ปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ
ประกอบด้วย

1. การระบุปัญหาและสาเหตุ
2. การวางแผนการแก้ปัญหา
3. การปฏิบัติตามแผน
4. การประเมินผล

เจตคติต่อการฝึกความสามารถในการแก้
ปัญหาด้านการปฏิบัติการพยาบาล

รูปแบบการปฏิบัติงานตามปกติ
ของพยาบาลวิชาชีพประกอบด้วย

1. การขึ้นปฏิบัติงานตามปกติตาม
คำสั่งแต่งตั้งขึ้นปฏิบัติงาน
2. การปฏิบัติงานตามปกติโดยที่
ไม่ได้รับการฝึกความสามารถใน
การแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติการ
พยาบาล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย